

Ocelářství – aktuální otázky vývoje

(Ing. Jiří Dufek, Mgr. Filip Hájek; Ocelářská unie a.s.)

České i evropské ocelářství dnes čelí možná největším existenčním výzvám ve své novodobé historii. Především vývoj obchodní politiky EU a dosahování cíle klimatické neutrality do roku 2050 spojené s potřebou kompletní transformace odvětví budou tvořit hlavní politické faktory, které podmíní prosperitu či útlum evropského průmyslu. Pokud EU rychle nezavede účinná opatření na ochranu konkurenceschopnosti vůči třetím zemím, může o tom rozhodnout už následujících deset let.

Obchodní politika

Významný podíl na složité situaci v ocelářském sektoru nese vývoj obchodní politiky v EU, ale i ve světě. Hlavním důvodem této situace je dlouhodobá nadbytečná kapacita výroby oceli, která způsobuje tlak na nízké ceny a tím i marže jednotlivých výrobců. Problém nadkapacity je způsoben jednak stále se zvyšujícím podílem výroby oceli v Číně (Čína sama produkuje již více než 50 % světové oceli), ale i budováním nových oceláren v dalších zemích (např.: Indie, Irán nebo Vietnam). To způsobuje další tlak na evropské výrobce v oblasti cen, kdy jsou jen těžko schopny cenově konkurovat výrobcům z těchto rozvojových zemí.

Dalším obtížným úkolem pro evropské oceláře je v současné chvíli nastartování sektoru a celkové poptávky po oceli po propuknutí pandemie COVID 19. Poté, co již rok 2019 znamenal pro české výrobce složité období znamenal zásah pandemie velmi citelný zásah pro všechny producenty. V důsledku pandemie došlo k prakticky okamžitému propadu poptávky o desítky procent (v Evropě klesla poptávka po ocelových výrobcích o 50 %) a firmy po celé Evropě byly nuceny omezovat či dokonce uzavírat své provozny. Nejsložitější situace panovala u automobilového průmyslu, kde poptávka skokově klesla až o 80 %. V posledních týdnech sice lze spatřovat mírné zlepšení situace, významnější oživení trhu ale nelze předpokládat dříve nežli na konci letošního roku, či až v roce příštím.

Evropští výrobci proto doufali alespoň v částečnou pomoc ze strany EU při plánované revizi ochranných opatření na dovoz oceli (tzv. safeguards), jež probíhala v první polovině roku 2020. Tato ochranná opatření byla zavedena v návaznosti na uvalení dovozních cel na ocelové výrobky ve výši 25 % ze strany USA v průběhu roku 2018. Hrozilo totiž, že ocel vyrobená v jiných teritoriích světa určená pro trh USA bude přeměrována do EU, což by dále ztížilo situaci na evropském trhu.

Bohužel i přes velkou snahu evropských výrobců i tlaku některých členských států nedošlo k úpravě ochranných opatření na dovoz oceli do EU takovým způsobem, aby to napomohlo evropským, potažmo i českým výrobcům. Evropské ocelářství, které je v současné době v nejhorší situaci od finanční krize, tak bohužel ze strany EU nezískalo patřičnou pomoc, v níž jsme doufali. Přetrvává zde tak obava z toho, že evropský trh bude v důsledku přetrvávajících nadkapacit ve světě zaplaven levnou ocelí z jiných zemí.

Otázkou navíc zůstává, jaký režim bude následovat po roce 2021, kdy je dle současného nastavení plánován konec zmíněných ochranných opatření. Dle současných indikací se nepředpokládá pokračování stávajícího režimu safeguards. Pakliže budeme chtít dosáhnout pokračování nějakého režimu ochranných opatření bude to vyžadovat silný tlak jak ze strany celého ocelářského sektoru, tak ze strany členských států.

Ekologie

Velmi významně se na budoucím vývoji evropského ocelářství bude podílet environmentální politika EU, která – i přes obrovské pokroky evropského průmyslu dosažené v oblasti životního prostředí ve srovnání se světem – neustále zpřísňuje své požadavky, někdy hraničící s technologickou a ekonomickou dostupností. Snaha EU dosáhnout do roku 2050 uhlíkové neutrality a další environmentální cíle vycházející z nové Zelené dohody pro Evropu určí hlavní rámec pro dílčí opatření a politiky, kterým se evropský průmysl bude muset umět přizpůsobit.

Nízkouhlíková transformace bude vyžadovat technologickou revoluci výroby, navíc za použití bezemisní energie, jinak podniky neunesou rostoucí uhlíkové náklady, nebudou umět konkurovat výrobcům ze třetích zemí. Problém je, že doposud na trhu neexistují technologie výroby železa a oceli, které by zajistily další významné snižování emisí skleníkových plynů, a které by dokázaly plošně nahradit ty stávající. Asi nejvíce se spoléhá na elektrifikaci procesů výroby (čistou energii), maximalizaci využívání šrotu či na ocel vyráběnou pomocí vodíku produkovaného za pomoci obnovitelných zdrojů. Zbylé emise budou muset být redukovány přirozenými propady nebo prostřednictvím technologií zachytávání a ukládání nebo využití uhlíku (CCS/U). Bude třeba masivní výstavba a rozvoj nových zdrojů bezemisní energie, bateriových úložišť a sítí. Jak si však v České republice dokážeme poradit v situaci, kdy stát má omezené možnosti výroby elektřiny z OZE nebo nedostatečnou kapacitu ukládání uhlíku?

Evropské ocelářské sdružení EUROFER indikovalo možnost dosáhnout v sektoru do roku 2030 snížení emisí CO₂ o 30 % a do roku 2050 o 80-95 %, ovšem za předpokladu zajištění podmínek pro rychlý výzkum, vývoj a aplikace technologií, cenové dostupnosti čistých energií a CCS technologií, maximální ochrany konkurenceschopnosti vč. zavedení uhlíkového poplatku na hranicích EU či kompenzaci nepřímých nákladů, posílení poptávky po dražší „zelené“ oceli, maximálního posílení principů cirkularity, rozumného nastavení konceptu udržitelného financování, apod. Například právě nový koncept udržitelného financování bude rozhodující pro možnost realizace mnoha projektů. Kromě toho, že z veřejných ani soukromých peněz (finanční instituce) již nebude možné financovat akce mající cokoli společného s uhlím, potažmo fosilními palivy obecně, jsou zpřísňována a nastavována další kritéria a politiky omezující způsobilost velkých podniků či aktivit, které by významně nepřispívaly k úspěšnému dosahování evropských cílů. Tato kritéria jsou však často až nesmyslně přísná a zamezí realizaci mnohdy přínosných projektů. Obrovský prostor z hlediska možností financování dostávají inovační nízkouhlíkové projekty od fáze výzkumu až po aplikaci. Takové projekty a následná široká aplikovatelnost budou pro nastávající transformaci ocelářství stěžejní.

Velkou příležitostí pro ocelářství v novodobé environmentální politice představují cirkulární principy, kde ocel svou nekonečnou recyklovatelností poráží mnoho jiných materiálů. Pokud tedy bude budoucí cirkulární politika nastavena správně, bude mít ocel v mnohých ohledech výhodu. Evropská komise posuzuje ocelářství za velmi důležité strategické odvětví, i co se týče dosahování klimatických cílů. I proto vznikají samostatné iniciativy zaměřené na pomoc při snižování jeho uhlíkové stopy. Zatím však spolu s dalšími sektory čekáme na představení a zavedení spolehlivých nástrojů ochrany odvětví.

Ještě nikdy tu nebyla větší urgence a tlak, co se týče potřeby realizace dalších environmentálních opatření. Podniky tedy musí brát tuto výzvu velmi vážně a zohlednit ji ve svých strategiích.